

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 821.531

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-2/22>

Андріанов Д. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Бондаренко І. П.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕЛІГІЙНІ АСПЕКТИ У ТВОРАХ КОРЕЙСЬКОГО ПОЕТА-СИМВОЛІСТА ХАН ЙОНУНА ДОБИ ЯПОНСЬКОЇ КОЛОНІЗАЦІЇ У КОРЕЇ

У статті проаналізовано релігійні особливості доби японської колонізації в Кореї у ХХ столітті на прикладі творів поета Хан Йонуна. Зокрема, увагу зосереджено на вивченні історичних передумов та політичних, ідейних особливостей регіону в до окупаційний період та на його початку. Автори досліджують найбільш продуктивні шляхи виникнення символізму та релігійних ідей у корейській поезії. Аналізується дуже важливий аспект соціальних настроїв суспільства, яке стикалося зі стіною протистояння до вираження національної ідеї у всіх сферах культурного життя. Досліджується релігійний бекграунд народу, який базувався на ідеях конфуціанства та буддизму, ще мав змогу змішатися з іншими відносно новими релігіями, що прийшли до Кореї у наслідок вестернізації суспільства на зміну багатовіковому консерватизму династії Чосон. Виявлено, що доповнили або збагатили національну літературу чханга, каса, чаюші, санмуниші, мінью, ханіль та інші, коли почали використовуватися нові творчі концепції, які критики назвали «новою поезією». У першій половині ХХ століття найважливішою трансформаційною передумовою корейської поезії названа японська окупація, яка була визнана відповідальною за модернізацію літератури та появу нової епохи, яка виникла у відповідь на пригнічення національної ідентичності та торкнулася теми незалежності. За стилізованими формами поезії поетів-просвітителів ми умовно поділили на дві групи: традиціоналістів-консерваторів і модерністів-експериментаторів. Аналізується чи обидві групи писали традиційну поезію, а також сучасні пісні з бунтарським характером, чи чітко дотримувалися визначених ідейних шляхів. Поезія Хана Йонуна позначена як пісні кохання та мудрості, сказані для тих, хто втратив національність, що допомагають людям висловити свою громадянську позицію та переслідувати сильне й рішуче бажання реанімувати «коханого», фігуру, яка часто має місце в поезії, та має на увазі образний зв'язок із долею корейської державності під час колоніального контролю. У результаті засвідчено системний характер функціонування релігійних аспектів символізму в творах Хан Йонуна, основним джерелом творення яких є метафоричність. Висвітлюється ідея про нероздільність процесів національної ідентичності суспільства, із релігійними ідеями любові до рідної землі та незалежності, а отже, і рефлексію в літературі важливих подій соціального характеру.

Ключові слова: корейська поезія, східна філологія, японська колонізація Кореї, Хан Йонун, буддизм, конфуціанство.

Постановка проблеми. Релігія та література дуже тісно перепліталися в історії будь-якого народу, внаслідок чого культурна спадщина, настрої в суспільстві та суспільне мислення формувалося відповідним чином. Корея не є таким винятком, бо принципи народу завжди формувалися за допомогою релігійних ідей, які знаходили

своє місце у повсякденному житті, літературі і, зокрема, поезії за часів японської окупації у Кореї. Яким же чином релігійний символізм допоміг корейським літераторам проголошувати ідеї національної єдності та кохання до рідної землі та культури у часи жорстокої цензури та пригнічення поняття нації?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Релігійні, історичні, політичні аспекти та сплетіння із національною поезією Кореї часів японської окупації 1910-1945 рр. неодноразово були об'єктом наукових досліджень. В історії літературознавчих досліджень Кореї особливо помітними є праці Ю. Ковальчук, І. Бондаренка, Г. Аманової, М. Конрада, М. Солдатової, Д. МакКена, М. Нікітіної, Йонджік Кіма, Ю. Москаленко, Йанг П. Кея, Н. Ні та ін. Зазвичай роботи окреслюють загальний вплив релігії на поезію, або конкретні символи, що належать до одної з релігій, однак жодний матеріал не вивчає детально категорії понять з буддизму та конфуціанства одночасно та їх місце у творах.

Постановка завдання. Головна мета нашої роботи дослідити та визначити релігійні аспекти та символи, що проникли у корейську поезію на прикладі творів Хан Йонуна, попередньо визначивши основні ідеї та традиції, які сформувалися завдяки історичним передумовам, політичним чинникам та суспільним настроям.

Виклад основного матеріалу. Літературні твори, зокрема поезія, та релігія завжди перепліталися у будь-якій культурі та залежали одне від одного. Більш того, зазвичай саме релігійні ідеї ставали підґрунтям до сюжетів прозаїчних новел, віршів, пісень, народних гімнів. Корейська традиційна література ніколи не була винятком, вона завжди сповідувала релігійні принципи, відтворюючи їх у собі. Буддистський релігійний наставник Вонхьо (кор. 원효) у своїх працях спирався через критичне мислення на вирішення конфліктуючих доктрин, що піддавалися сумнівам релігійними сектами, які завітали до Кореї з Китаю [1, с. 207]. З VII ст. Корея належала до Північно-східної азійської цивілізації, котру можна було охарактеризувати, що складається з Махаянського буддизму та конфуціанства як основними релігійними ідеями, що прийшли з Китаю [2, с. 10].

Корея протягом усієї своєї історії була підконтрольна літераторам-інтелектуалам з гуманістичною ідеєю, а не військовослужбовцям і воєнній адміністрації. Засновані на буддизмі та конфуціанстві ідеї правлячого класу, які було важко диспутовати та підвергнути сумнівам, виражали систему відносин людини з суспільством, їх взаємодію. У той же час, така система відносин не обов'язково являла собою сувору добірку правил і заборон. Навпаки, вона була чи не головним принциповим інструментом домінуючої ідеології для збору опозиційних поштовхів та їх запобігання. Лі І (кор. 이이) виразив ідею монізму

та поєднав з ідеєю нео-конфуціанського дуалізму. Проте через соціально-економічну кризу епохи Чосон (1392–1897), гнучкість мислення правлячого класу була обмежена. Таким чином, прогресивні вчені Шірак (кор. 실학), що в перекладі означає «практичні знання», проявили інтерес до нового західного вчення, що могло б потенційно подолати пануючий китайський світогляд на шляху до незалежності, зокрема. З початком вестернізації багато просвітників зрозуміли, що на світі існує багато культурно-просвітницьких ідей, і кожна країна може мати власні погляди на систему управління державою, культурне життя [3, с. 199]. Це стало великим поштовхом до само визнання національної ідентичності корейців, безліч нових наукових праць на тему корейської мови, історії та літератури з'явилися у цей час.

Разом з початком вестернізації у північно-східній Азії прийшла до Кореї і хвиля християнства. Проте консервативна частина суспільства ввела поняття нової релігії Тонхак (кор. 동학), яке означало «Східне вчення», задля реформи правлячої системи на базі фольклорних поглядів, перемішених разом із усіма існуючими у країні релігійними поглядами та ідеями включно із католицизмом [4, с. 133]. У цей важкий період література і культура Кореї абсорбувала в себе усю палітру цих поглядів, але тим самим розділила суспільство на політичній арені.

У Кореї конфуціанство часто розглядають як всеосяжну стратегію створення коаліції з метою мінімізації революцій і внутрішніх розбіжностей, які сягають династії Корьо. Ключовими цінностями в цій релігії є відданість, співчуття, довіра та повага до предків. За Конфуцієм, світ є структурованим, гармонійним і вічним. І це можливість людини забезпечити своє положення в цьому постійному балансі. Це досягається лише завдяки по життєвому прагненню до зростання, збалансованій взаємодії зі Всесвітом і бездоганному наслідуванні [5, с. 44]. Тому такі базові принципи доволі легко прижилися у суспільстві і стали формувати почуття національної ідентичності протягом століть. Саме під час японської окупації Кореї ці принципи стали головними тезами у сучасній корейській літературі, яку почали майже одразу забороняти, а авторів піддавати жорстоким репресіям. У цей час дебютували перші твори сучасної корейської поезії, зокрема твори таких відомих поетів, як Кім Соволя, Хан Йонуна, Кім Йока, Чу Йохана, Лі Санхва та інших.

Втім, окрім негативних впливів імперської Японії, існували також позитивні зміни, які

заохочували розвиток корейської літератури та культури. Молодим людям з консервативною корейською ідеологією пропонували можливість навчатися на території колоніальної країни. Західна література прибула на півострів внаслідок збільшення культурних можливостей, прискорення модернізації країни в різних сферах.

Національну літературу доповнили або розвинули жанри чханга, каса, чаюші, санмунші, міньо, ханіль та інші. У ньому почали використовуватися нові творчі концепції, які критики назвали «ною поезією». На початку ХХ ст. відбулась, певно, найважливіша трансформація у корейській поезії. Японська окупація стала відповідальною за модернізацію літератури та появу нової літератури, яка виникла у відповідь на переслідування національної ідентичності та торкнулася теми незалежності. За стилістичними формами поезії поетів-просвітників можна поділити на дві групи: традиціоналістів і модерністів-експериментаторів. Обидві групи писали як класичні вірші, так і сучасні пісні з бунтарським характером.

Відповідно до конфуціанських принципів, вірші, написані в першій половині ХХ століття, можна розділити на три теми: романтика, вторгнення і битва за незалежність. Усі вони відображають глибокі почуття та ідеї корейських поетів, а також народний дух протистояння та боротьби у важкі часи. Вони найважливіші і свідчать про те, що народ не здався. Друковані та усні згадки цих тем сильно придушувалися під окупацією. Основою цієї стійкості виявилися цінності конфуціанства, яких корейський народ дотримувался протягом багатьох поколінь і які не дозволили його знижити.

Корейська поезія має багату любовну тему, поети оспівують вірність, яка може бути представлена у м'яких почуттях до людей чи природи. Як правило, поети наголошували на відданості нації чи монарху, і лише до приходу індустріалізації любовна поезія стала включати згадки про жінок. У поезії любов до життя і благо існування також є поширеними проявами кохання. Поняття конфуціанства реалізується через тему любові, яка символізує вірність, відданість, чесність, розсудливість, віру та служіння правді. Одним із ключових принципів конфуціанців і їх етики є ідея шанобливого ставлення старших соціальних верств. Сюди входять батьківська вірність і терпимість, послух молодших братів старшому брату, а також відданість підданих своєму лідеру. Конфуцій запропонував, щоб домінуюча група приділяла більше уваги концепції вирощування

рису, для запобігання порушення сезонних змін сільськогосподарської діяльності, а також полегшити тягар повинної праці та ролі людей, що запобігало в свою чергу невдоволення простих людей правлінням головної еліти країни.

Хан Йонун (кор. 한용운, 1879–1944 рр.) – один із найвідоміших корейських поетів ХХ століття, чия поезія чітко висвітлює тему кохання. Він був відомим громадським діячем, головою боротьби за незалежність Кореї. Він також був буддистським ченцем і реформатором того часу, який зробив внесок у розвиток традиції медитації та філософського споглядання в сучасній корейській літературі. Використовуючи літературні здібності та власну уяву, Хан Йонун зміг відобразити у своїй творчості як інтелектуальне поняття буддизму, так і дух націоналізму, представивши у поемі ідею протесту й непокорі під час японської окупації. Крім того, він може використовувати сильні метафори та епітети, щоб закликати до миру. Вірші Хан Йонуна – пісні кохання та мудрості для страждаючих людей, приналежність яких до нації була загублена. Вони допомагають людям виразити свою громадянську позицію та добиваються сильним і рішучим прагненням воскресіння «коханої», фігури, яка часто наводить на думку про метафоричний зв'язок із долею корейської нації під час колоніального правління. Колекція віршів, що містяться в збірнику «Мовчання коханої» («님의 침묵», 1926 р.), також вказують на глибину думки, заснованої на буддистських принципах.

Вірш «Мовчання коханої», написаний Хан Йонуном, був опублікований у 1926 році і прославив поета, який раніше був перш за все визнаним державним службовцем. Вірш був частиною однойменної збірки, в якій люди були здивовані «кількістю і багатством паралелей», які були «досить ненормальними для традиційної корейської поеми». Ліричний твір був винятковим за стилем, оскільки розкривав таємний символізм основного поняття «кохання», яке могло означати багато речей одночасно і могло бути зрозуміле лише тим, кого найбільше хвилювала конкретна тема [5, с. 46].

Мовчання коханої

Кохана пішла. О, кохана пішла, ту, що я так полюбив.

Голубе сяйво гір пробиває той шлях крізь стежку в кленовому лісі, тяжко було їй від мене піти.

Стара обіцянка, що сяяла мов велика квітка золота, перетворилась на дрібний холодний попіл, що роздмухав легкий подих вітерця.(...) [8, с. 728]

Про кохання, яке залишило його, поет говорить у першому реченні вірша: «Пропала кохана, пішла кохана, ти, яку я так любив». Існує багато дискусій щодо того, хто ця «кохана» чи «коханий», але враховуючи життя автора та активну громадську роль, що відповідає духу свободи, цей заклик слід розглядати як символ втраченої звільненої «батьківщини», а саме Кореї. «Ти пішов, а я тебе не відпустив», – пише автор у цих рядках, підкреслюючи свій патріотичний менталітет залишатися вірним батьківщині.

На перший погляд, однак, важко співпережити терміну «ви» з загальною історією чи політичним статусом держави. Враховуючи положення Йонуна як буддистського ченця в ту епоху, він може навіть мати на увазі Будду або більшу картину остаточного буття. Таке широке тлумачення слів поета сприяє поглибленому дослідженню цього вірша та використанню символічних рядків для вираження духовних релігійних і націоналістичних думок.

Автор віддаляється від коханої фразою «ти зникла», підкреслюючи, що вони вже не разом. Тобто оповідач засмучений і зневірений. Поет, навпаки, долає свою тугу з розкриттям поняття і пропонує вічне кохання [7, с. 126].

У творчості Хан Йонуна мистецтво письма набуло нового образного обриса. Неоднозначність і глибокий підтекст дозволяють читачеві створити потрібний образ, який може ґрунтуватися на різних реаліях, а відмова автора використовувати рід образу лише додає кількості теорій. Так, романтичний підтекст допомагає уявити кохану людину, націоналістичний підтекст – тугу за батьківщиною та незалежністю, біографічний підтекст, заснований на авторській біографії ченця, – Будду або щось неможливе і високодуховне.

У образно-метафоричному стилі філософсько-ліричні поеми «Протилежна сторона», «Проповідь священика», «Я бачив тебе» та інші розкривають унікальний буддистський погляд на світоустрій, пояснюють причини людських страждань, пропонують можливі шляхи їх вирішення.

Узагальнення буддистської проблематики поезії Хан Йонуна, особливо тих, що містяться в його філософсько-ліричних віршах: «Чому я люблю»,

«Протилежний бік», «Таємниця», «Всюди», «Каяття» та ін., зазначає Г. А. Аманова: «Поет вважає, що божественна сутність не відокремлюється від природи й людини за допомогою будь-яких кордонів, а отже, поняття в їх нерозривності проходить багряною ниткою через усі його роботи... Хан Йонун намагається розкрити природу справжнього буття світу та особистості, описати стосунки між людиною і Буддою, людиною та світом феноменів, людини з собою. У творах поета звучить ідея законірності вічного руху «Дао», «Вічного шляху», який розуміється як рух душі, рух думок, емоцій, перехід життя у смерть. Смерть розглядається поетом як контакт з Буддою, для якого «вічне буття» і «вічне небуття» рівнозначні, і для Хан Йонуна смерть не є кінцем його буття» [6, с. 22–23].

Віддаючи належне символізму, Хан Йонун насичує свої твори буддистською образною символікою, до якої фахівці відносять «воду», «росу», «іній», «туман», «сніг», «сонце», «місяць», «хмари», «вогонь», «вітер» тощо [8, с. 97].

Висновки. Проведений аналіз літературного матеріалу дозволив дійти висновку про системний характер функціонування релігійних понять тісно переплетених, та безперечно наявних у корейській поезії, що є надзвичайно символічними за своєю сутністю.

Багато символів потрапило до поезії, зокрема поезії Хан Йонуна, через буддистське релігійне минуле поета, коли митець намагається передати сакральний сенс, образ паралельних і не тотожних водночас понять. Скрізь тему любові, яка символізує вірність, відданість, чесність, розсудливість, віру та служіння правді, реалізується принцип конфуціанства романтичного направлення, поєднуючи з іншими одночасно тематично-нагальними принципами, такими як захист батьківщини від вторгнення та боротьба за незалежність. Ми побачили, що автор може знеособлювати свій заклик до усіх понять разом, але розуміючи, що звертається до чогось більш величного над усім людськими поняттями. В решті, що насправді може мати на увазі поет достовірно не може бути відомо, але релігійний аспект є добрим тлумачом багаторівневих понять у сучасній поезії Кореї часів японської окупації першої половини ХХ ст.

Список літератури:

1. Kim, Jong-in. *Philosophical Contexts for Wŏnhyo's Interpretation of Buddhism*. Vol. no. 6. Seoul : Jimoondang, 2004. 225 p.
2. Buswell, Robert E., and Buswell, Robert E., Jr. *Currents and Countercurrents: Korean Influences on the East Asian Buddhist Traditions*. Paperback ed., University of Hawaii Press, 2005. 304 p.
3. Don Baker. "A Different Thread" *Culture and the State in Late Chosŏn Korea*. 1st ed., vol. 182. Harvard University Asia Center, 1999. 230 p.

4. Yao, Xinzhong. *An Introduction to Confucianism*. New York : Cambridge University Press, 2000. 344 p.
5. Андріанов Д.В. «Аспекти конфуціанства в корейській поезії часів японської колонізації (першої половини ХХ ст.)» *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури/Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. Київ : Київський університет, 1997–2019. Вип. 1(25). 2019. С. 44–48.
6. Аманова Г.А. Становление современных форм корейской поэзии (конец XIX – середина XX вв.): автореф. дис. ... на соиск. науч. степени канд. фил. наук: спец. 10.01.03 – «Литература народов стран зарубежья (литературы стран Азии и Африки)». В. : «Известия корееведения в Центральной Азии», 2007. 44 с.
7. Андріанов Д.В. «Розвиток корейської літератури у часи японської колонізації на прикладі творчості Хан Йонуна». *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. К. : Том 30(69) № 3, 2019. С. 124–127
8. Антологія корейської поезії (I ст. до н.е. – ХХ ст.) / Заг. ред.: Хо Сунчхоль. Укладачі: І. Бондаренко, Кім Суквон, Ю. Скрипник. Передмова: І. Бондаренко. Коментарі: І. Бондаренко, Ю. Скрипник. Біографічні відомості: Ю. Скрипник / Пер. з кор.: Болдескул Є., Бондаренко І., Жовтіс О., Кім Суквон, Скрипник Ю., Андріанов Д. та ін. Київ : ВД Дмитра Бурого, 2019 р. 804 с.
9. Cho, Tong-il. *Korean Literature in Cultural Context and Comparative Perspective*. Jipmoondang Pub. Co, 1997.

Andrianov D. V., Bondarenko I. P. RELIGIOUS ASPECTS IN THE LITERATURE WORKS OF THE KOREAN SYMBOLIST POET HAN YONG-UN IN THE ERA OF JAPANESE COLONISATION IN KOREA

The article analyses the religious features of the era of Japanese colonisation in Korea in the 20th century on the example of the works of the poet Han Yong-un. In particular, attention is focused on the study of historical background and political, ideological features of the region during the pre-occupation period and at its beginning. The authors explore the most productive ways of symbolism and religious ideas emerged in Korean poetry. A very important aspect of the social mood of the society, which faced the wall of opposition to the expression of the national idea in all spheres of cultural life, is analysed. The religious background of the people, which was based on the ideas of Confucianism and Buddhism, has been studied and has been able to mix with other relatively new religions that came to Korea as a result of Westernisation of society to replace the centuries-old conservatism of the Chosŏn dynasty. It was found that the national literature was supplemented or enriched by changa, casa, chayushi, sanmunshi, minyo, hanil and other genres, when new creative concepts began to be used, which critics called as “new poetry”. In the first half of the 20th century, the most important transformational premise of Korean poetry was the Japanese occupation, which was recognised as responsible for modernising literature as well as the emergence of a new era in response to national oppression and independence. According to the stylistic forms of poetry of the Enlightenment poets, we have divided it into two groups: traditionalist-conservatives and modernist-experimenters. It is analysed whether both groups wrote traditional poetry, as well as modern songs with a rebellious nature, or clearly followed certain ideological paths. Han Yong-un’s poetry is described as a song of love and wisdom, sung for those who have been in search for their nationality acceptance, helping people to express their civic position and pursue a strong and determined desire to revive the “beloved”, a figure often found in poetry. The other meaning of connection with the fate of Korean statehood during colonial control. As a result, the systemic nature of the functioning religious aspects of symbolism in the works of Han Yong-un, the main source of which is metaphorical. The idea of the inseparability of the processes of national identity from society, with religious ideas of love for the native land and independence, which consequently, becoming a reflection in the literature about important social events, is highlighted.

Key words: Korean poetry, oriental philology, Japanese colonisation of Korea, Han Yong-un, Buddhism, Confucianism.